

Statsråd Solveig Horne

Saksnr

Dato

13. juni 2014

**DELT IKRAFTSETTING AV LOV 14. MAI 2014 NR. 17 OM
ENDRINGER I GJELDSORDNINGSLOVEN OG DEKNINGSLOVEN
MV., OG FORSKRIFT OM LIVSOPPHOLDSSATSER VED
UTLEGGSTREKK OG GJELDSORDNING**

I Ikraftsetting

Stortinget fattet 25. mars 2014 vedtak om lov om endringer i gjeldsordningsloven og dekningsloven mv. Loven ble sanksjonert som lov 14. mai 2014 nr. 17, og delvis samtidig satt i kraft fra 1. juli 2014.

Endringene i dekningsloven § 2-7 første ledd nytt tredje punktum og gjeldsordningsloven § 4-3 nytt annet ledd gir hjemmel for å fastsette satser for beregning av livsoppholdsutgifter ved utleggstrekk og gjeldsordning. Forskriften er nå klar for vedtagelse. Departementet foreslår derfor at disse endringene treer i kraft 1. juli 2014.

II Forskrift om livsoppholdssatser ved utleggstrekk og gjeldsordning

1 Forskriftshjemmel

Etter endringer ved lov 14. mai 2014 nr. 17 gir dekningsloven § 2-7 og gjeldsordningsloven § 4-3 Kongen hjemmel til i forskrift å fastsette satser for beregning av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand ved gjeldsordning og utleggstrekk.

2 Bakgrunn

Dersom personer ikke frivillig betaler det de skylder, må innkreving skje ved tvang etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven. Slik innkreving gjennomføres av de alminnelige namsmennene samt av særnamsmennene, dvs. Statens innkrevingsentral, NAV Innkreving, kommunale skatteoppkrevere og regionale skattekontor. Innkreving kan skje ved utleggstrekk, dvs. trekk i lønn, trygd eller lignende, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kap. 7.

Personer som har varige gjeldsproblemer, kan – under bestemte forutsetninger – oppnå gjeldsordning etter gjeldsordningsloven. Ved gjeldsordning skal skyldneren betale så mye som mulig til kreditorene i en periode på normalt fem år. Etter utløpet av gjeldsordningsperioden blir vanligvis usikret gjeld slettet.

Når det besluttes utleggstrekk eller avgjøres hvor mye som skal betales hver måned under gjeldsordning, må det tas hensyn til hva skyldneren trenger til å dekke egne nødvendige utgifter. Lovens utgangspunkt er i begge situasjoner at skyldneren skal kunne beholde det som med rimelighet trengs til underhold.

Ved utleggstrekk har høyesterettspraksis talt for å ta utgangspunkt i sosialhjelpssatser ved vurdering av hva som med rimelighet trengs. I praksis har det vært stor variasjon mellom de satser som benyttes av namsmennene. Ved gjeldsordning har departementet fastsatt veiledende satser for livsopphold. Satsene har vært knyttet til utviklingen i minstepensjonen, og har nå blitt så høye at de fleste som får gjeldsordning ikke betaler noe til kreditorene, men beholder hele sin inntekt til eget forbruk. For høye satser fører også til at personer med alminnelig økonomi anses som betalingsudyktige, og dermed kan kvalifisere for gjeldsordning. Det er nærmere redegjort for problemstillingen i Prop. 155 L (2012-2103) s. 74-76.

3 Høring

I 2010 ble det nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe med sikte på å etablere standardiserte livsoppholdssatser ved tvangsinndrivelse og gjeldsordning. Gruppen skulle også vurdere hvordan en samordning kunne gjennomføres. Arbeidsgruppen leverte sin rapport 9. juni 2011. I rapporten foreslår arbeidsgruppen at det etableres standardiserte satser i forskrifts form. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sendte rapporten på høring samtidig med forslag til aktuelle endringer i gjeldsordningsloven og dekningsloven. Høringsfrist var 5. mars 2012. Departementet mottok hørings svar fra 45 høringsinstanser. Høringsinstansene synspunkter vil bli nærmere redegjort nedenfor.

4 Formål

Det fremgår av Prop. 155 L (2012-2013) s. 82 og 84 at formålet med å fastsette satser i forskrift, er å sikre et felles grunnlag for skjønnsutøvelsen på dette området. Satsene vil være utgangspunkt for vurderingen av hvor mye som med rimelighet trengs til livsopphold etter dekningsloven § 2-7 og gjeldsordningsloven § 4-3. Standardiserte satser vil bidra til større grad av likebehandling og forutberegnlighet både for skyldnere og kreditorer.

Satsene vil også gi veiledning ved vurdering av om en skyldner oppfyller lovens økonomiske vilkår for gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 1-3. En skyldner må være varig ute av stand til å oppfylle sine forpliktelser for å oppnå gjeldsordning. I Ot.prp. nr. 81 (1991-1992) s. 24 sies følgende om vurderingen: ”Hvorvidt kriteriet er oppfylt, vil i utgangspunktet bero på en vurdering av skyldnerens økonomi. Dersom en skyldner ved en kronologisk oppstilling av inntekter og nødvendige utgifter ikke kan betale sine regninger, er det en indikasjon på at skyldneren faller inn under loven.

Et sentralt spørsmål ved denne vurderingen vil være hvor meget skyldneren sitter igjen med til livsopphold (mat, klær, transportkostnader osv.) etter at alle faste utgifter er betalt. Det må her stilles krav om at skyldneren skal sitte igjen med en viss kjøpekraft, nærmere drøftet...”

Satser for beregning av livsoppholdutgifter etter gjeldsordningsloven § 4-3 vil derfor også være relevant ved vurdering av om en skyldner er varig ute av stand til å dekke sine forpliktelser etter gjeldsordningsloven § 1-3. Dette innebærer at satsenes nivå også har betydning for hvor mange som vil kvalifisere for gjeldsordning etter gjeldsordningsloven.

5 Om satsenes nivå

5.1 Like satser ved gjeldsordning og utleggstrekk

Arbeidsgruppen gikk inn for like satser ved gjeldsordning og utleggstrekk, og viste til at situasjonen for skyldneren i stor grad er den samme.

De fleste høringsinstansene støtter arbeidsgruppens forslag om felles satser. *Namsfogden i Oslo, Politidirektoratet og Hordaland politidistrikt* har imidlertid påpekt at like satser medfører noen utfordringer. Det vises til at beløpet skyldneren skal betale fastsettes på ulik måte ved utleggstrekk og ved gjeldsordning. Ved utleggstrekk fastsettes normalt et fast trekk basert på en ordinær månedslønn. Dette innebærer at lavere skattetrekk i juni og desember, overtidsbetaling eller tilbakebetaling av for mye innbetalt skatt, normalt beholdes av skyldneren. Ved gjeldsordning gjøres det en grundigere vurdering av skyldnerens økonomi, og det tas hensyn til ”ekstrautbetalingene” ved beregningen av hva skyldneren kan beholde. Namsmennenes ulike praksis ved fastsettelse av utleggstrekk og dividendeutbetaling ved gjeldsordning, kan derfor føre til at like satser gir ulikt resultat.

Departementet har kommet frem til at satsene bør være like ved gjeldsordning og utleggstrekk. Situasjonen for skyldnere er i stor grad den samme ved gjeldsordning og ved utleggstrekk, og hensynet til likebehandling tilsier derfor at satsene er like. Like satser vil også hindre uklarhet hos skyldnere og kreditorer i forhold til hvilke satser som gjelder, og dermed gi større forutberegnlighet.

Departementet ser at like satser kan gi ulikt resultat fordi trekket etter dagens praksis fastsettes på noe ulike måte ved gjeldsordning og utleggstrekk. Satsene må imidlertid ta utgangspunkt i lovens ordlyd om at skyldneren kan beholde det som med rimelighet trengs til livsopphold.

Forskjellen i beregningsmåte synes hovedsakelig å ha praktiske årsaker, ikke rettslige. I *Løvold, Utleggstrekk (2008)* s. 110-111 drøftes det hvordan skattefordelen i juni og desember skal hensyntas i utleggstreksaker. Det vises til at rettspraksis varierer noe, men det konkluderes med at ”Det må bli opp til namsmyndighetenes skjønn om den velger å la skyldneren beholde ”skattefordelen” i juni og desember, eller i stedet legger til grunn en livsoppholdssats gjennom året som tar tilstrekkelig høyde for noe økte utgifter i ferie og julefeiring.” Som det fremgår av pkt. 6.1 nedenfor, inkluderer satsene som nå foreslås også utgifter til ferie og fritid.

Departementet finner at selve satsen ikke kan ta hensyn til at enkelte deler av skyldners inntekter av praktiske grunner holdes utenfor beregningsgrunnlaget.

Departementet anser det derfor som riktig å benytte like satser, men vil vise til at satsene kun skal være et utgangspunkt ved skjønnsutøvelsen. Dersom metoden som benyttes i realiteten fører til at skyldneren kan beholde langt mer enn satsen tilsier, vil dette være et forhold som kan hensyntas i skjønnsutøvelsen.

5.2 *Alle typer krav*

I samsvar med arbeidsgruppens forslag foreslås det at satsene skal gjelde for alle typer krav uavhengig av hvem som er kreditor. Ingen høringsinstanser har hatt innvendinger mot denne løsningen. Departementet anser det ikke som nødvendig å presisere dette i forskriften.

5.3 *Satsenes størrelse*

Arbeidsgruppen foreslår i sin rapport at satsene for voksne bør tilsvare dagens satser for midler til eget underhold som inngår i vurderingen av en persons evne til å betale barnebidrag. Bidragsevnevurderingen innebærer at en bidragspliktig skal få beholde midler til eget underhold, skatt, trygdeavgift, bolig og midler til egne barn i egen husstand, før barnebidraget fastsettes. Satsene som inngår i bidragsevnevurderingen, er fastsatt i forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot. Satsene for midler til eget underhold er inndelt i én sats for enslige og én sats for gifte/samboere. Disse utgjør per i dag kr 7 713 for en enslig og kr 6 530 for gifte/samboere. Satsene justeres 1.7.2014 i samsvar med endringene i konsumprisindeksen til kr 7 890 for en enslig og kr 6 680 for samboere/gifte. Nivået på satsene ligger litt over et forslag til budsjett utarbeidet av Statens Institutt for Forbruksforskning (SIFO) med sikte på å angi hva som er nødvendig for å ha en akseptabel levestandard over en femårsperiode (mellomlang forbruksstandard). SIFOs forslag til mellomlang forbruksstandard er presentert i arbeidsgruppens rapport s. 18. Forslaget ligger under SIFO referansebudsjett som viser et typisk norsk hushold, dvs. hva det koster å leve på et rimelig forbruksnivå som kan godtas av folk flest.

Høringsinstansenes syn på arbeidsgruppens forslag til nivå kan oppsummeres som følger:

Advokatforeningen, Brønnøysundregistrene, Finansieringsselskapenes forening, Finanstilsynet, Gudbrandsdal politidistrikt, Haugaland og Sunnhordaland politidistrikt, NTL Politiet, Vestfold politidistrikt og Romerike politidistrikt støtter arbeidsgruppens forslag uten å kommentere satsenes nivå særskilt.

Finansdepartementet, Agder politidistrikt, Statens Innkrevingsssentral, Asker og Bærum politidistrikt, Domstolsadministrasjonen, FNO, Forbrukerrådet, Fredrikstad tingrett, Kontoret – en yrkesorganisasjon i Delta, Midtre Hålogaland politidistrikt, Norges politilederslag, Oslo byfogdembete, Politidirektoratet, Statens innkrevingsssentral, Skattedirektoratet, Sør-Trøndelag politidistrikt og Østfold politidistrikt støtter arbeidsgruppens forslag, og har gitt særskilt uttrykk for at de støtter forslaget til nivå.

Fylkesmannen i Aust-Agder, Fylkesmannen i Akershus, Husbanken, Namsfogden i Oslo, NAV Innkreving og Rusmisbrukernes interesseorganisasjon støtter i hovedtrekk forslaget, men har påpekt enkelte faktorer som kan justeres.

Fylkesmannen i Hedmark, to grupper med gjeldsrådgivere i Oslo, Gjeldsoffer-Alliansen, Hordaland politidistrikt og Juss-Buss mener at de foreslåtte satsene er for lave. Det argumenteres med at avstanden til sosialhjelpsatsene bør være større for å motivere til lønnet arbeidsinnsats. Det påpekes at det er satt av for lite til strøm og transport. Lave satser kan føre til færre frivillige ordninger fordi det i dag ligger et forhandlingsrom i muligheten for skyldneren til å tilby lavere satser enn de veiledende satsene. Lave satser kan gjøre at flere avtaler misligholdes.

Norske inkassobyråers forening mener at satsene bør være lavere, og viser til at det ikke er godt nok begrunnet hvorfor man har valgt et høyere beløp enn SIFOs forslag til mellomlang standard.

D e p a r t e m e n t e t mener at det foreslåtte nivået på satsene gir en god balanse mellom hensynet til skyldneren og hensynet til kreditorene. SIFOs beregninger, som er gjengitt i arbeidsgruppens rapport, viser at satsene vil sikre skyldnere en forsvarlig og akseptabel levestandard. Særlige behov hos skyldnerne vil ivaretas ved namsmennenes konkrete skjønnsutøvelse. Satsene er høyere enn de veiledende sosialhjelpssatsene (Statlige veiledende retningslinjer for økonomisk stønad til livsopphold), og bør derfor motivere skyldneren til å være i arbeid. Det bør også ligge en motivasjon i muligheten til å gjøre opp for seg, slik at det har en verdi å ha lønnsinntekt selv om ikke alt beholdes til eget forbruk. Det forhold at mange skyldnere i dag får i stand frivillige ordninger ved å tilby lavere satser enn gjeldsordningssatsene, viser at dagens satser er høyere enn forutsatt i gjeldsordningsloven. Departementet antar at kreditorene også vil være positive til å inngå frivillige ordninger basert på de satser som nå foreslås. Satsene vil i større grad enn tidligere føre til at kreditorene kan få delvis dekning av sine krav. En gjeldsordning kan da fremstå som mer rimelig for kreditorene. Høringsrunden viser at arbeidsgruppens forslag til nivå har bred støtte. Etter en samlet vurdering har derfor departementet kommet frem til at satsenes nivå skal ligge på nivå med bidragsevnesatsene per 1. juli 2014.

6 Nærmere om satsenes innhold

6.1 Hvilke utgifter inngår i satsene?

Arbeidsgruppen foreslår at alle utgifter, unntatt boligutgifter, skal inngå i satsene. Dette er i samsvar med dagens system for gjeldsordningssatser og bidragsevnesatser.

Enkelte høringsinstanser viser til at utgifter til strøm og transport ofte varierer mer enn andre utgiftstyper, og at det derfor bør vurderes å holde disse utgiftene utenfor satsene.

D e p a r t e m e n t e t mener imidlertid at det er et praktisk behov for at også disse utgiftene inngår i satsene, ettersom man ikke alltid har opplysninger om faktiske utgifter hos skyldneren, eller tilstrekkelige opplysninger til å vurdere om utgiftene er på et rimelig nivå.

Departementet har derfor kommet til at satsene skal dekke alminnelige forbruksutgifter, herunder utgifter til kollektivtransport, elektrisitet og oppvarming, men ikke boligutgifter. Andre typiske forbruksutgifter vil være

utgifter til mat, klær og sko, helse og hygiene, husholdningsartikler, telefon og andre utgifter til for eksempel ferie og fritid.

Skyldnerens eventuelle behov for høyere avsetning til elektrisitet, oppvarming eller transportutgifter må da ivaretas gjennom namsmennenes skjønnsutøvelse. I enkelte tilfeller kan det for eksempel være rimelig å se utgifter til elektrisitet og oppvarming i sammenheng med nivået på boligutgiftene, slik at det kan godtas noe høyere avsetning til elektrisitet og oppvarming dersom skyldneren har en rimelig, eldre bolig.

Satsene inkluderer alminnelige utgifter til kollektivtransport. Dersom bil skal beholdes og er nødvendig, er dette en faktor som namsmennene må ta hensyn til i den individuelle vurderingen av hvor mye skyldneren kan beholde. Det samme gjelder for eksempel utgifter til kollektivtransport ved lengre reiseavstand til arbeidet.

Særlige utgifter grunnet sykdom eller uførhet vil være forhold som eventuelt må tas hensyn til ved den konkrete skjønnsutøvelsen.

Som boligutgifter regnes husleie, betjening av boligtilknyttet gjeld, boligforsikring, kommunale avgifter, festeavgift, nødvendig vedlikehold, felleskostnader i boligsammenslutninger og andre nødvendige utgifter som gjelder boligen. Innboforsikring regnes ikke som en boligutgift. Dette foreslås presisert i forskriften.

6.2 *Ikke inndeling i komponenter*

Arbeidsgruppen diskuterte hvorvidt satsene bør deles inn i komponenter som viser hvordan satsene er beregnet, og hvor mye som er satt av til hvert forbruksområde. Arbeidsgruppen kom frem til at dette ikke er hensiktsmessig, da dette kan gjøre at mange oppfatter at de har rett på et beløp til hver utgiftspost, som igjen kan føre til et større press mot satsene.

NAV Innkreving og *Statens innkrevingssentral* har påpekt at det hadde vært ønskelig med en oppstilling over de ulike utgiftspostene med angivelse av hvor stort beløp eller prosentvis andel som skal gå til dekning av hver utgiftstype. Det vises til at inndeling i komponenter kan gi større grad av likebehandling og forenkle saksbehandlingen hos namsmennene. I tillegg vil inndeling i komponenter kunne gjøre det lettere for skyldneren å forstå hvordan livsoppholdet er beregnet. *Norske inkassobyråers forening* har også påpekt at manglende inndeling i komponenter gjør det vanskeligere for namsmennene å vurdere når satsen bør settes ned, blant annet fordi enkelte utgifter dekkes av arbeidsgiver. *FNO (nå Finans Norge)* har derimot påpekt at en oppsplitting kan gi et større press mot satsene.

D e p a r t e m e n t e t har kommet frem til at det ikke er hensiktsmessig å dele inn satsene i komponenter etter utgiftstype. Departementet er enig i arbeidsgruppens vurdering om at inndeling i komponenter kan gi et inntrykk av at man har rett på et bestemt beløp til hver utgiftspost eller at man er bundet til å bruke sine midler på en bestemt måte. Både namsmenn og skyldnere vil kunne benytte SIFOs referansebudsjett som veiledning for å vurdere hva som er normale utgifter til et formål. En må imidlertid være oppmerksom på at de

foreslåtte satsene ligger noe under SIFOs referansebudsjett, slik at det kan forventes å ha noe mindre til rådighet til hver utgiftspost.

7 Tillegg for underhold av barn

Som det fremgår av Prop. 155 L (2012-2013) s. 75 er det også stor variasjon i de satser som benyttes til å beregne utgifter til underhold av barn.

Arbeidsgruppen foreslo i sin rapport at det også fastsettes standardiserte satser som sier hvor mye skyldneren kan beholde til å dekke utgifter knyttet til underhold av barn. Når det gjelder nivået på satsene mener arbeidsgruppen at det er viktig at foreldrene har tilstrekkelig ressurser tilgjengelig slik at barnas oppvekst ikke i for stor grad preges av foreldrenes gjeldsproblemer. Barna bør sikres å kunne delta i aktiviteter på linje med andre barn. Likevel må familiens økonomi sees under ett. Høye satser for underhold av barn vil kunne føre til at foreldre med alminnelig økonomi ikke anses for å ha evne til å betjene gjeld. Etter en helhetsvurdering anbefaler arbeidsgruppen at satsene tilsvarer retningslinjene for sosialhjelp per barn med et tillegg på 10 %. Arbeidsgruppen foreslo også at det gjøres et fradrag for ”stordriftsfordeler” med 20 % per person etter tre.

Enkelte høringsinstanser har hatt synspunkter på arbeidsgruppens forslag til satser for underhold av barn. *Namsfogden i Oslo* uttaler at barnesatsene synes noe lave, mens satsene for voksne synes noe høye. Det vises til at satsene for voksne tilsvarer sosialhjelpsnormen pluss 27 %, mens de foreslåtte barnesatsene tilsvarer sosialhjelpsnormen pluss 10 %. *Juss-Buss* peker på at sosialhjelpssatsene ikke er et heldig utgangspunkt, og viser til at skyldneren og deres barn må leve på denne satsen i mange år. Flere høringsinstanser påpeker at det må komme klarere frem hvordan stordriftsfordelen skal beregnes. *Gjeldsoffer-Alliansen* fraråder et fradrag for stordriftsfordeler i familier med mer enn tre personer, da dette kan ramme barnefamilier urimelig hardt. *FNO (nå Finans Norge), Norske inkassobyråers forening* og *Namsfogden i Kristiansand* støtter arbeidsgruppens forslag til sats og stordriftsfordel.

Departementet foreslår, i samsvar med arbeidsgruppens forslag, at satsene for underhold av barn tilsvarer dagens veiledende sosialhjelpsnorm per barn med tillegg av 10 %. Det er viktig at barna i minst mulig grad preges av foreldrenes gjeldsproblemer, og har mulighet til å delta i aktiviteter på linje med andre barn. Departementet vil bemerke at den veiledende sosialhjelpsnormen for barn er fastsatt med det utgangspunkt at barnet skal kunne delta i alminnelige aktiviteter, og derfor relativt sett er noe høyere enn normen for voksne. Den prosentvise forskjellen mellom sosialhjelpssatsene og de foreslåtte satsene for voksne og barn, gir derfor ikke et helt presist bilde av hvorvidt satsene er rimelige.

Departementet foreslår at satsene for underhold av barn i forskriften omtales som et tillegg til foreldrenes sats. Dette vil tydeliggjøre at satsene ikke er et beløp barna har rett på, men et beløp som foreldrene kan beholde av egen inntekt for å dekke utgifter knyttet til barna.

En familie vil ha enkelte ”stordriftsfordeler” slik at utgiftene ikke øker like mye for hver ekstra person i husstanden. Det vil derfor være rimelig å ha et fradrag i satsene i familier med mange medlemmer. Departementet har kommet frem til at det skal gjøres et fradrag i tillegget for underhold av barn på 20 % fra og med person nummer fire i husstanden. Dette innebærer at det i en familie med to foreldre skal gjøres et fradrag i tillegget for barn nummer to, mens det skal gjøres et fradrag for barn nummer tre dersom det kun er en forelder. Fradraget skal gjøres i tillegget for de yngste barna.

Tillegget for underhold av barn skal, på samme måte som satsene for voksne, være et utgangspunkt for namsmennenes skjønnsmessige vurdering av hva som med rimelighet trengs til livsopphold. Tillegget inkluderer alminnelige forbruksutgifter slik som utgifter til mat og drikke, klær og sko, transport, skolemateriell, helsestell, ferie og fritidsaktiviteter. Utgifter til barnepass, herunder barnehage og skolefritidsordning, er ikke inkludert. På samme måte som for voksne inkluderer tillegget alminnelige utgifter til kollektivtransport, men ikke utgifter til boligen. Eventuelle særlige behov hos barnet må hensyntas i namsmennenes individuelle vurdering

Tillegget forutsetter at barnetrygd og eventuelt underholdsbidrag er medtatt i skyldnerens inntektsgrunnlag.

Utgangspunktet er at foreldrenes forsørgelsesplikt gjelder til barnet er 18 år. Etter barneloven § 68 fortsetter imidlertid foreldrenes underholdsplikt i mange tilfeller etter 18 år, blant annet dersom barnet fortsetter vanlig skolegang, jf. bestemmelsens annet ledd. Vanlig skolegang vil normalt være skolegang til og med videregående skole. Satsene foreslås derfor å gjelde så lenge foreldrene har underholdsplikt etter barneloven § 68. For barn over 18 år må det tas hensyn til at foreldrenes inntektsgrunnlag reduseres når barnetrygden faller bort.

Dersom barnet har egne midler, herunder ytelser fra Lånekassen, må det gjøres en konkret vurdering av i hvilken grad dette skal hensyntas ved fastsettelse av hva skyldneren kan beholde til underhold av barnet. Det vises her til barneloven § 66 første ledd. Det må kunne forutsettes at stipendordninger utnyttes, men ikke at det tas opp lån.

8 Tillegg for samvær med barn

Det følger av gjeldsordningsloven § 4-3 at det skal tas hensyn til skyldnerens rimelige utgifter i forbindelse med samvær med barn. Ved utleggstrekk er dette ikke særskilt nevnt i loven, men det er vanlig praksis at skyldneren får avsatt midler til dekning av samværsutgifter, jf. også Høyesteretts kjennelse 28. juni 1991 inntatt i Rt. 1991 s 811.

Arbeidsgruppen har ikke drøftet behovet for at forskriften sier noe om satser for samvær med barn etter barneloven kap. 6.

Departementet anser det som hensiktsmessig at det fastsettes satser som skal være et utgangspunkt for vurderingen av hva som med rimelighet trengs til å dekke utgifter til samvær med barn.

Ved beregning av barnebidrag er det fastsatt satser for samværsfradrag basert på samværsklasser, jf. forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot § 9, jf. vedlegget pkt. 4. Satsene i samværsklasse 3 og 4 inneholder også en andel av boutgiftene knyttet til samværet. Rundskriv om veiledende livsoppholdssatser ved gjeldsordning (Q 08/10) har samværsatser som baserer seg på satsene i forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot, men med fradrag for boutgifter.

Satser basert på satsene for beregning av samværsfradrag med fradrag for boutgifter fremstår som rimelig. Departementet foreslår derfor at disse satsene tas inn i forskriften § 5. Satsene er i forskriften omtalt som et tillegg til satsene for voksne.

På samme måte som for satsene i forskriften § 4 foreslås det at tillegget gjelder så lenge foreldrene har underholdsplikt etter barneloven § 68.

Som beskrevet under pkt. 7 må det også her vurderes individuelt om det skal tas hensyn til barnets egne midler, jf. barneloven § 66 første ledd.

Det er rimelig at det også gjøres et fradrag for ”stordriftsfordel” ved samvær med flere barn. Ettersom foreldre med samværsrett ikke bor sammen med den andre foreldren, knyttes fradraget her opp mot antall barn man har samværsrett med, og ikke antall personer i husstanden. Det foreslås et fradrag i tillegget på 20 % fra og med barn nummer tre skyldner har samvær med. Fradraget gjøres hos de yngste barna.

9   Anvendelse av satsene

9.1   Utgangspunkt for skjønnsutøvelsen

Som det fremgår i Prop. 155 L (2012-2013) s. 78 skal satsene kun være et felles utgangspunkt for vurderingen av hvor mye som med rimelighet trengs til livsopphold. Hensynet til den enkeltes særlige behov skal ivaretas gjennom namsmennens utøvelse av skjønn i hver enkelt sak. I hver sak må det vurderes om det foreligger forhold som taler for å fravike satsene, opp eller ned, jf. Prop. 155 L (2012-2013) s. 82 og 84.

9.2   Forhold som taler for å fravike satsene

Arbeidsgruppen diskuterte hvorvidt skjønnsutøvelsen burde reguleres nærmere ved at det i forskriften sies noe om når det er aktuelt å fravike satsene. Arbeidsgruppen gikk imidlertid ikke inn for å regulere hvilke hensyn som er relevante for vurderingen. Det ble visst til at en rekke hensyn kan være relevante, og at det er vanskelig å forutse alle situasjoner hvor det kan være rimelig å fravike satsene. Å begrense adgangen til å fravike satsene til situasjoner med sykdom og handikap, vil være for snevert, og vil redusere namsmennenes skjønnsutøvelse. Arbeidsgruppen presiserte ”likevel at det ikke er tilstrekkelig å konstatere at skyldneren har høyere utgifter enn de standardiserte satsene for å begrunne et avvik fra satsene. Det må foreligge et nødvendig behov hos skyldneren som gjør at et særskilt tillegg er påkrevet for at lovens krav om et rimelig underhold skal være oppfylt.”

Enkelte høringsinstanser hadde merknader til dette. *FNO (nå Finans Norge)* uttalte at prinsipielt bør satsene ikke ”kunne settes høyere/økes til fordel for skyldneren med mindre det foreligger tungtveiende grunner for dette, for eksempel sykdom eller et handikap”. Det vises også til at dersom rommet for skjønn blir stort, vil dette kunne føre til at satsene i praksis ikke blir standardisert. *NAV Innkreving* ”er enig med arbeidsgruppen i at det blir for snevert å kun fravike satsene ved sykdom og handikap, men mener likevel det er ønskelig at det presiseres nærmere hva som ligger i ”nødvendige utgifter” ut over satsen. *Norske Inkassobyråers forening* argumenterer også for at skjønnsutøvelsen bør reguleres nærmere for å unngå forskjeller i praksis. *NTL Politiet* uttaler at satser vil ”bidra til å få en mer enhetlig saksbehandling blant landets namsmenn, men det bør ikke gå på bekostning av namsmannens mulighet til å utvise skjønn og kunne vektlegge menneskelige forhold under sin saksbehandling.”

Departementet har kommet til at det ikke er ønskelig å regulere nærmere i forskriften i hvilke tilfeller det er grunnlag for å fravike satsene. Innføring av standardiserte satser innebærer i realiteten en reduksjon i namsmennens skjønnsutøvelse. En nærmere regulering av når satsene skal kunne fravikes, vil innebære en ytterligere reduksjon i skjønnet. Etablering av et felles utgangspunkt for skjønnsutøvelsen antas å være tilstrekkelig for å oppnå større grad av likebehandling og forutberegnlighet for skyldnere og kreditorer. Departementet vil imidlertid påpeke at det stiller seg bak arbeidsgruppens presisering om at det ikke er tilstrekkelig å konstatere at skyldneren har høyere utgifter for å begrunne et avvik, men at det må foreligge et nødvendig behov hos skyldneren. Dette er i samsvar med dagens praksis.

9.3 Særlig om lengden på trekkperioden eller gjeldsordningen

Arbeidsgruppens forslag til satser tar høyde for at skyldneren skal kunne leve med disse satsene gjennom flere år, i hvert fall et femårsperspektiv. I arbeidsgruppens rapport er det vist til at satsene må kunne fravikes ved korte trekk. I høringsrunden har det blitt stilt spørsmål ved om skillet mellom kortvarige og langvarige trekk bør presiseres nærmere.

Departementet har kommet til at det ikke er ønskelig å presisere hva som er et kortvarig trekk eller etablere et fast tillegg eller fradrag ved kortvarige og langvarige trekk. Lengden på trekket eller det forhold at skyldnere har hatt flere trekk tidligere, blir en faktor som namsmennene må ta med i sin konkrete vurdering av hva som vil være et riktig trekk. På samme måte vil lengden av en gjeldsordningsperiode være en faktor ved vurderingen av hva som med rimelighet trengs til livsopphold. For å klargjøre at satsene ikke er minstesatser, men et utgangspunkt for skjønnsutøvelsen, presiseres det i forslaget til forskrift § 2 at satsene både kan fravikes opp og ned.

10 Årlig justering av satsene

Arbeidsgruppen anbefaler i sin rapport at det fastsettes i forskrift at satsene skal justeres årlig, og på hvilken måte justering skal skje. Arbeidsgruppen har sett på ulike mekanismer for justering av satsene, blant annet justering etter konsumprisindeks (KPI), folketrygdens grunnbeløp (G) eller justering tilsvarende alderspensjon under utbetaling som reguleres etter lønnsvekst med fratrekk for

0,75 %. Justering etter konsumprisindeksen (KPI) trekkes frem som å være mest i samsvar med lovens utgangspunkt om at skyldneren skal beholde det som ”med rimelighet trengs til underhold”. Arbeidsgruppen viser også til at det bør være en åpning for justering ut over KPI, dersom det over tid skjer en endring i hva som anses som nødvendige behov.

Få høringsinstanser har hatt synspunkter på hvordan satsene skal justeres. De som har uttalt seg, støtter justering i henhold til KPI. *Gjeldsoffer-Alliansen* påpeker imidlertid at justering i henhold til konsumprisindeks kan føre til akterutseiling i forhold til den generelle velstandsutviklingen.

Departementet mener det er viktig at det skjer en årlig justering av satsene slik at de reelt sett holdes på samme nivå også i fremtiden. Hva skyldneren ”med rimelighet trenger til livsopphold” vil være avhengig av prisen på de varer som er nødvendige for en anstendig levestandard, og ikke avhengig av inntektsnivået i samfunnet for øvrig. Departementet mener derfor at justering i henhold til KPI vil være mest i samsvar med utgangspunktet i gjeldsordningsloven og dekningsloven. Dersom det tas inn en bestemmelse om årlig justering etter KPI, vil en slik justering av forskriften kunne gjennomføres uten ny høring.

En utfordring med å justere kun etter KPI, er at satsene på sikt kan utvikle seg ulikt fra bidragsevnesatsene. Bidragsevnesatsene reguleres i utgangspunktet etter KPI, men ”Satsane skal òg haldast vedlike ved at satsane blir samanlikna med større endringar som gjerast i Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) sitt standardbudsjett for forbruksutgifter.”, jf. forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot § 6 tredje ledd. Åpningen for å gjøre endringer i bidragsevnesatsene ut over KPI, er imidlertid ikke benyttet. Departementet ser at det over tid kan skje endringer i hva som anses som nødvendige utgifter til livsopphold. Departementet finner imidlertid at slike endringer bør behandles som en forskriftsendring på vanlig måte.

Når det gjelder tillegget for underhold og samvær med barn tilsier de samme hensyn at det også her skjer en årlig justering. Det foreslås derfor at justering skjer årlig etter endringer i konsumprisindeksen. Dersom det blir nødvendig med endringer ut over KPI, må dette eventuelt gjennomføres ved en forskriftsendring.

Det foreslås at satsene justeres 1. juli hvert år. Gjeldsordningssatsene har tidligere blitt justert årlig denne datoen, og det er derfor etablert en forventning om en endring på dette tidspunktet. Bidragsevnesatsene justeres også på samme tidspunkt.

11 Overgangsregler

11.1 Innledning

Det er behov for enkelte overgangsregler for å klargjøre i hvilke saker de nye satsene skal gjelde. Situasjonen ved gjeldsordning og utleggstrekk er ulik og behandles derfor hver for seg nedenfor.

11.2 Utleggstrekk

Arbeidsgruppen har i sin rapport antatt at det er mest nærliggende at de nye satsene gjelder fra det tidspunkt namsmannen beslutter utleggstrekk. Andre alternativer er å legge til grunn tidspunktet for innkommet begjæring om utleggstrekk eller tidspunktet for foreleggelse av saken for skyldneren. De høringsinstansene som har uttalt seg om fra hvilket tidspunkt satsene skal gjelde, mener at satsene bør gjelde fra beslutning om utleggstrekk.

De p a r t e m e n t e t anser det som mest hensiktsmessig at nye satser gjelder fra det tidspunkt namsmannen beslutter utleggstrekk.

Et annet spørsmål er om nye satser skal komme til anvendelse i saker hvor det begjæres endring av etablerte trekk etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-23 eller i klagesaker etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Arbeidsgruppen konkluderte ikke på dette punktet, men viste til at dersom satsene også skal komme til anvendelse i endringssakene, kan dette føre til et betydelig antall begjæringer om endring av trekk. *Namsfogden i Oslo* mener at det kan fremstå som rimeligere å benytte nye satser når trekket skal vurderes på nytt, men at dette kan føre til svært mange endringsbegjæringer som reelt sett er forårsaket av en endring i livsoppholdsbeløpet. *FNO (nå Finans Norge)* mener at satsene også må komme til anvendelse i endringssaker.

De p a r t e m e n t e t har kommet frem til at de nye satsene ikke skal gjelde når skyldner eller kreditor begjærer om regulering av trekket etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-23 eller i klagesaker etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Det legges vekt på at motsatt løsning vil kunne føre til at antallet endringsbegjæringer øker over en periode fordi en annen sats ble lagt til grunn ved etablering av trekket. Namsmennene vil imidlertid likevel kunne velge å bruke de nye satsene som veiledning, ettersom det ikke gjelder noe bindende satser i dag.

Når det gjelder endringer etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-24 foreslår departementet at satsene gjelder. Denne bestemmelsen regulerer namsmannens regulering av trekket dersom det blir besluttet et nytt trekk med bedre prioritet. Det er da rimelig at de samme satsene gjelder for begge trekk, slik at et trekk med dårligere prioritet ikke kan komme foran et trekk med bedre prioritet fordi det brukes lavere satser. I disse sakene er det heller ikke fare for at det blir et større antall endringssaker enn tidligere, ettersom namsmyndighetene skal ta spørsmålet opp av eget tiltak.

11.3 Gjeldsordning

Gjeldsordningssakene skiller seg fra utleggssakene blant annet ved at gjeldsordningssakene enten er basert på en frivillig avtale mellom partene eller er basert på et forslag fra skyldneren som stadfestes av tingretten. Partene er derfor mer involvert i det endelige resultatet enn det de er i utleggssakene, hvor det er opp til namsmannen å fastsette livsoppholdsbeløpet. Det benyttes to typer avtaler ved gjeldsordning, såkalte statiske avtaler og dynamiske avtaler. Ved statisk avtale fastsettes det et fast dividendebeløp som skal betales gjennom hele perioden eller det avtales at det ikke skal betales dividende. Avtalen baserer seg da på de livsoppholdssatser som gjaldt da avtalen ble etablert. Ved dynamisk

avtale er det avtalt at livsoppholdsbeløpet skal justeres årlig i henhold til de til en hver tid gjeldende satser.

Arbeidsgruppen uttaler i sin rapport at de statiske avtalene må løpe som før, selv om nye satser har trådt i kraft. Det vises til at avtalene er basert på en forutsetning om livsoppholdssatser av en viss størrelse, og senere lovgivning bør da ikke gripe inn i dette forholdet.

For dynamiske avtaler viser arbeidsgruppen til at situasjonen er mer problematisk. Selv om avtalen gir anvisning på en justering etter gjeldende satser, må det antas at mange skyldnere ikke har forutsatt at livsoppholdsbeløpet kan bli redusert i avtaletiden. Arbeidsgruppen viser til at en løsning kan være at dagens satser fortsetter å gjelde for etablerte avtaler, og at det i en overgangsperiode eksisterer to sett satser, ett for etablerte avtaler og ett for nye avtaler.

Namsfogden i Oslo og Politidirektoratet uttaler at nye satser som hovedregel ikke må gjøres gjeldende for etablerte avtaler, verken ved betalingsplan eller flytende dividende. Det vises til at en skyldner med avtaler om fast betalingsplan ikke vil være avtalerettslig forpliktet til å forholde seg til reduserte satser. Ved flytende dividende vil det bli en stor administrativ utfordring å gjennomføre en reduksjon i satsene. I tillegg vil det innebære en urimelig forskjellsbehandling dersom nye satser kun skal gjelde flytende avtaler. *Oslo byfogdembete* mener også at det ikke bør gjøres endringer for de sakene som har fast betalingsplan, og at satsene bør låses på 2011-nivå for de som har dynamiske avtale. *Gjeldsoffer-Alliansen* advarer mot å sette ned satsene for etablerte ordninger. *FNO (nå Finans Norge)* mener at de nye satsene må gjøres gjeldende i de dynamiske gjeldsordningene, hvor det er avtalt årlig justering. Det vises til at hensynet til kreditorene her må gå foran hensynet til skyldneren.

Et annet spørsmål som ikke har vært drøftet av arbeidsgruppen, er hvorvidt de nye satsene skal gjelde i endringssaker. *Namsfogden i Oslo* peker på at en klar regel vil virke prosessdempende. På den annen side vises det til at slike tilfeller ofte vil omfatte individuelle og skjønnsmessige vurderinger som best løses gjennom rettspraksis. *Norske inkassobyråers forening* mener at retten bør kunne bruke nye satser i endringssaker. *Vestfold politidistrikt* har visst til at det er mest naturlig at endringssaker følger forslaget for dynamiske saker, slik at man i en periode opererer med to sett livsoppholdssatser.

D e p a r t e m e n t e t foreslår at nye satser ikke skal gjelde for etablerte avtaler, verken de såkalte statiske eller dynamiske avtalene. Avtalene er inngått med en forventning om satser på et visst nivå. Det vil være et for stort inngrep i avtaleforholdet dersom nye satser skal gjelde. Av samme grunn har departementet kommet frem til at nye satser ikke bør gjelde ved spørsmål om endring underveis i gjeldsordningen. Forutsetningene som lå til grunn for inngåelse av den opprinnelige avtalen må fortsatt ha betydning. Veiledende satser i rundskriv Q08/2010 vil fortsatt gjelde i saker hvor nye satser ikke kommer til anvendelse.

Arbeidsgruppen har også diskutert hvilket skjæringstidspunkt som skal være avgjørende for om de nye satsene skal gjelde. Arbeidsgruppen har ikke

konkludert endelig på dette punktet, men viser til at både tidspunktet for innsendelse av søknad og tidspunktet for åpning av gjeldsforhandling, eller en kombinasjon av disse, kan være aktuelt.

Namsfogden i Oslo, Politidirektoratet og Vestfold politidistrikt mener at åpningstidspunktet bør være avgjørende. Å vektlegge søknadstidspunktet i tillegg anses som unødvendig kompliserende. *Oslo byfogdembete og Sør-Trøndelag politidistrikt* mener at søknadstidspunktet bør legges til grunn, selv om dette kan føre til en økning av antall søknader i en periode frem til ikrafttredelsestidspunktet. Søknadstidspunktet vil gi mer klarhet for skyldneren og hindre at namsmennenes saksbehandlingstid blir avgjørende for hvilke satser som gjelder. *FNO (nå Finans Norge)* mener det er mest fornuftig at åpningstidspunktet legges til grunn, men med en forutsetning om at søknaden er kommet inn før et visst tidspunkt.

Departementet har kommet frem til at åpningstidspunktet er best egnet som skjæringstidspunkt for hvilke saker nye satser skal gjelde for. Departementet ser at dette vil innebære at saksbehandlingstiden hos namsmannen vil påvirke hvilke satser som vil komme til anvendelse. Det samme vil imidlertid til en viss grad gjelde dersom søknadstidspunktet legges til grunn. Søknader om gjeldsordning blir ofte fylt ut med namsmannens veiledning. Det er heller ikke etablert klare regler for når søknaden skal anses for å være innlevert, for eksempel hvilken dokumentasjon må følge søknaden, og hva som eventuelt kan ettersendes. Det er derfor ikke full notoritet rundt søknadstidspunktet. Åpningstidspunktet er derfor mer eksakt. Å legge åpningstidspunktet til grunn innebærer da at namsmannen fra forskriftens ikraftsettingstidspunkt må legge forskriftens satser til grunn ved vurdering av om vilkårene for å åpne gjeldsordning er oppfylt.

12 Ikraftsetting

Det foreslås at forskriften trer i kraft 1. juli 2014. Som nevnt i pkt. 10 har gjeldsordningssatsene tidligere blitt justert årlig denne datoen, og det er derfor en forventning om en endring på dette tidspunktet.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

t i l r å r:

1. Delt ikraftsetting av lov 14. mai 2014 nr. 17 om endringer i gjeldsordningsloven og dekningsloven mv. Endringene i lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner § 4-3 nytt annet ledd og endringen i lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett § 2-7 første ledd nytt tredje punktum trer i kraft 1. juli 2014.
2. Forskrift om livsoppholdssatser ved utleggstrekk og gjeldsordning fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.

